

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7565, Zagreb št. 59.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ul. 6/III, telefon 2992

SCLOVENECE

Kriza in javne finance

Ze šestokrat smo opozarjali na posledice gospodarske krize v javnih financah, ki postajajo vedno bolj očitne. Dne 26. aprila smo objavili nekaj podatkov o državnih financah v preteklem letu. Iz teh podatkov je bilo razvidno, da je znašal proračun za leto 1931-32 skupno z državnimi gospodarskimi podjetji po reviziji v avgustu lanskega leta 12.5 milijarde Din. Faktični donos državnih dohodkov pa je dosegel v tem proračunskem letu 10.7 milijarde Din, torej 1.8 milijarde Din manj, kot je bilo proračunano. To sta skoro dve milijardi Din, kar je za naše razmere ogromna vsota. Ob donosu 10.7 milijarde Din (pri tem je vpoštevati, da so bile že lani nekatere državne davkatve zvišane: trošarina na sladkor, poštne pristojbine itd.) pa je znašal tekoči proračun 1932-33 11.3 milijard Din. Takoj je postalo jasno, da je tekoči proračun previsok in da ga bo treba občutno revidirati. Z novim proračunom so bile sicer uvedene šolnine in nekatere druge takse, vendar je bila na drugi strani odpravljena trošarina na vino. Donos dohodkov pa je bil ocenjen v splošnem previsoko, kar se je že pokazalo v prvih mesecih tekočega proračunskega leta.

Zaradi tega so začele naraščati državne obveznosti in tako je cenil minister Ivan Mohorič, da znašajo samo v naši banovini nad 200 milj. Din. V vsej državi pa nad 1 milijardo Din. V ilustracijo finančnega položaja navajamo še, da je izjavil pretekli teden ministrski predsednik Sršič, da je znašal deficit v proračunskem letu 1931-32 (glej »Politiko« z dne 8. t. m.) okroglo 700 milj. Din in (po istem viru) nadaljeval, da ta vsota občutno pritiska i na državni kredit i na posameznike, katerim je država dolžna. Zato smo zadnje dni čitali, da je finančni minister predložil narodni skupščini v sprejem povečanje nekaterih davčtin: povečanje skupnega davka na poslovni promet, povišanje trošarine na sladkor in uvedbo davčnine na potrošajo električnega toka.

K tem predlogom je ugotoviti, da je pri nas obremenitev po posrednih davkih izredno znatna. Je pa ta obremenitev, čim bolj narašča, krivična, ker zadene skoraj enako malega konsumenta kot velikega, a samo s to razliko, da se malemu človeku tak posredni davek bolj pozna kot pa ostalim, ker tvori odstotno znatnejši del njegovega dohodka kot pri ostalih. Zato prenaša moderna davčna zakonodaja breme vedno bolj v posredne davke, kjer se lažje da doseči obremenitev velikih premoženj, ki naj nosijo bremena. Tudi pri nas bi se dalo še kje drugje kaj dobiti, ne samo pri neposrednih davkih. Pomislimo samo o begu kapitala iz naše države. Vse te kapitaliste bi bilo treba primerno obdavčiti, saj edini lahko plačajo.

Posebej glede trošarine na sladkor je omeniti, da je lani konzum sladkorja pri nas padel. Zato lanske povišanje na sladkor, ki so ga morale nositi kartelirane tovarne, ni doseglo svojega uspeha za državno blagajno. Kljub povišanju trošarin je bil lani donos v vsej državi 470 milj. Din, leta 1930 pa 486.5 milj. Din. Kajti vpoštevati je treba, da se je konzum sladkorja v kampanji 1931-32, ki trajala od 1. sept. 1931 do konca avgusta 1932, zmanjšal zelo občutno. Produkcija je v tej dobi znašala 77.670 ton ali skoro 80 milj. kg, kar pomeni v primeri s kampanjo 1930-31 zmanjšanje za 14%. Istočasno pa so zaloge sladkorja narasle, ker ni bilo mogoče prodati vse proizvodnje; dosegle so približno 23 milj. kg. Izvoza sladkorja lani ni bilo. V tekočem letu nam je računati s še manjšim konzumom, ki bo paraliziral povišanje trošarine.

Kaj pomeni nova državna trošarina na potrošajo električne energije, je razvidno iz naslednjih podatkov. Po podatkih trgovskega ministarstva je znašala instalirana energija naših elektrarn v vsej državi 201.600 kilovotov, produkcija električnega toka pa 460 milj. kilovatnih ur. Od tega odpade skoro 200 milj. ur na Slovenijo, kjer je električno gospodarstvo najbolj razvito. Nad 40% vse električne energije se porabi v Sloveniji, ki bo torej najbolj prizadeta. Posebno se bo poznala obremenitev pri industrijskem konzumu, ki je tudi pri nas najznatnejši. Sama elektrokemična industrija porabi letno 200 milj. kilovatnih ur toka.

Glede davka na poslovni promet smo mnenja, da se naj ta davek pobira tudi drugod tako rigorozno kot pri nas, pa ga ni treba zvišati. To vendar ne gre, da bi naša pokrajina, ki ima 9% vsega prebivalstva v državi, plačevala nad 20% ali petino vsega tega davka. S povišanjem bodo prizadeji samo vestni davkoplačevalci, dočim bo odstotek onih, ki ne plačujejo, ostal isti kot prej. Znatno dobiček bo imela država pri kovanju srebrnega denarja. Sedaj smo dobili srebrnikov po zakonu od novembra lani za 450 milj. Din in je finančni minister prošil za pooblastilo, da izda še za 550 milj. Din srebrnikov po 50 Din. Skupni obtok srebrnega denarja ni znaten, pomisliti moramo n. pr., da ima Nemčija brez škode za svojo valuto srebrnega denarja že izdanega za 1.6 milijarde mark. Pri nas pa ga bomo imeli po novem v srebru za 1 milijardo, v niklu pa za 200 milj. Din. V nasprotju z dosedanjimi določili zakona se dobiček države pri kovanju srebrnega

Hindenburg ne da vlade iz rok

Ali bo Hitler izigran?

Berlin, 9. avgusta. Politični položaj se je po zasluzi terorizma Hitlerjevih ljudi v toliko razjasnil, da je sedaj čisto gotovo, da narodno-socialistična stranka ne more prevzeti diktature nad državo. Državljaneka vojna, ki bi v tem slučaju nastala med narodnimi socialisti in demokratičnimi elementi, ki so v večini, bi pomenila konec Nemčije. Tudi pametni del hitlerjevcev je uvidel, da ne more z glavo skozi zid. Stranka je zato odnehala v toliko, da ne zahteva vlado v Nemčiji izključno zase, ampak hoče večino ministrstev in pa Hitlerja za državnega kanclerja, to se pravi: zahteva odločujočo moč v državi.

Jasno pa se kaže, da vlada kanclerja von Papena, ki se smatra za predsedniški kabinet, to je za vlado, ki je postavljena izključno od državnega predsednika Hindenburga, kateremu je edino odgovorna, nikakor ne namerava Hitlerju odstopiti državnega kanclerstva, pa tudi ne vseh tistih mest v ministristvu, ki bi jih narodni socialisti radi. Torej tudi s pomočjo Hitlerjeve stranke v Nemčiji ne bo nič. Vlada odločno demantira vest, da bi se bila kdaj s Hitlerjem pogajala in mu kaj obljubljala. Vlada neče žrtvovati en kanclerja von Papena, ne barona Gayla, ne ministra za zunanje zadeve Neuratha. Kvečjemu bi baron Gayl odstopil kot notranji minister, bi pa prevzel drug resor. Če bi pa državni predsednik Hindenburg, ki se vrne v sredo 10. t. m. s svojega posestva v Berlin, proti vsemu pričakovanju pristal na to, da Hitler prevzame državno kanclerstvo, pa bi moral Hitler priliti veliko vode v svoje vino ter bi slej ko prej imel v kabinetu največje zaupanje predsednika in odločujoči vpliv vojni minister von Schleicher, ki je duša sedanje vlade, ne pa gospod Hitler.

Nastal je torej za Hitlerjevo stranko položaj, v katerem se mora odločiti ali za to, da se zadovolji s tolikimi mesti v Hindenburgovi vladi, kolikor ji pripada po njeni dejanski številni moči v Nemčiji, ali pa, da ostane izven vlade, kar mnogi hitlerjevci smatrajo za najbolj pametno, ker menijo, da bodo hitlerjevci v vladi samo kompromitirali strankina načela. So seveda tudi vročokrvnejši, ki menijo, da naj bi se diktatura Hitlerjeve stranke izsilila z revolucijo. Ta je pa seveda brez izgleda na uspeh, ker je v Nemčiji najmočnejši Schleicher s svojim Reichswehrum. Mnogi menijo, da je vlada von Papena teroristične akte hitlerjevcev po politvah nalašč tolerirala zato, da lahko pri pogajanjih za vlado bolj trdo nastopi, ker ima za seboj veliko večino nemškega naroda, ki je zaradi zločinov Hitlerjevih ljudi skrajno ogorčen.

Ako se vse to uresniči — in videti je, da se bo stvar res tako razvijala — potem bo Hitler s svojo stranko vred od Schleicherja hudo izigran.

Centrum za udeležbo narodnih socialistov v vladi, če se bo spoštovala ustava

Centrum, kojega vrhovni cilj v sedanjih političnih borbi je, da preneha teror in da se razmere ustalijo v duhu demokracije in na strogi ustavni podlagi, se oficijelno še ni izjavil o svojem stališču pri sedanjih pogajanjih za novo vlado. Vendar pa so njegove glavne smernice v tem pogledu že dobro znane. Centrum si, kakor vse ostale stranke, ne želi novih volitev, ker bi položaja nič ne izpremenili. Nemčija potrebuje z ozirom na sedanjí mednarodni politični položaj zelo močne vlade. Levičarska večina v parlamentu ni mogoča, ker bi se sicer morala centrum in socialna demokracija vezati s komunisti, kar je absolutno nemogoče. Zato smatra centrum za najboljši izhod, če ostane sedanja vlada predsednika Hindenburga, v to vlado se pa morajo na vsak način pritegniti narodni socialisti, da pokažejo, ali so sposobni prevzeti soodgovornost pri vodstvu države. O diktaturi Hitlerja pa absolutno ne more biti govora. Glede osebe von Papena je centrum desinteresiran, čeprav mu ta kancler ni simpatičen. Glavni pogoj za to, da bi centrum tako vlado s sodelležbo narodno-socialističnih ministrov toleriral, pa pove »Bamberger Volksblatt«, ki je glasilo voditelja bavarske ljudske stranke, prelata Leichta. Ta list pi-

denarja ne bo porabil za odplačilo državnega dolga pri Narodni banki, ampak za tekoče državne potrebe. Strokovnjaki so cenili, da je imela država pri prvi partiji kovanja srebra dobička 200 milj. Din, pri drugi partiji pa je ceniti državni dobiček (razlika med proizvodnimi stroški in nominalno vrednostjo) na 250 milj. Din, skupno torej bo imela država dobička od kovanja srebrnega denarja 450 milj. Din ali skoro pol milijarde.

V časih gospodarske krize je težje apelirati na žrtve davkoplačevalcev kot v dobrih časih. Vendar so žrtve potrebne. Iskati je je novih sredstev pri onih, ki najlažje plačajo. Najtežjo obdajo prenese alkohol: videli smo pa tudi, da vkljub znižanju trošarin za vino konzum ni dovolj narastel. Zato je dana pot, ki vodi k izboljšanju državnih financ.

Se ena stvar je, na katero moramo opozoriti: tudi luksuz (v pravem pomenu besede, ne ono, kar je postalo življenjska potreba) da se obdavči, posebno v sedanji krizi. Kdor še sedaj zmoredenar za zapravljanje, naj prispeva k državnim potrebam.

še: »Volja ljudstva zahteva čisto jasno, da mora narodno-socialistična stranka kot najmočnejša stranka parlamenta prevzeti del odgovornosti, ki ji pripada. Ljudstvo noče, da bi se Hitler polastil v Nemčiji vlade, ampak da prevzame soodgovornost v okviru ustave. Centrum nima ne interesa ne želje, da bi v tako vlado stopil. Bo se pa napram taki vladi vedel popolnoma stvarno (z drugimi besedami: jo bo toleriral), ako bo strogo stala na temelju ustave. Nihče iz bavarske ljudske stranke in iz centra ne brani Hitlerja, da prevzame soodgovornost, toda obe stranki se bosta najodločneje protivilji vsakemu morebitnemu poizkusu Hitlerja, da svoj odgovorni položaj izrazi za kršenje ustave.«

Pravilna rešitev položaja je odvisna od centruma

Podobno se je izrazil tudi znani centrumaški politik in bivši državni kancler dr. Wirth, ko je bil na Dunaju pri pogrebu pokojnega dr. Seipila. Wirth je dejal, da je glavno sedaj v Nemčiji, da se ohrani moč državnega predsednika. Centrum se zaveda, da je usoda ustave in pravičen potek političnega izvijanja sedaj zepet odvisen od njega. To vedo tudi ostale stranke, to vbi vlada in državni predsednik Hindenburg. Od odločitve centruma bo vse odvisno. Na vprašanje, ali bo centrum vlado s Hitlerjem samo toleriral, ali pa jo bo tudi podpiral na ta način, da se z narodno-socialistično stranko sporazume in eventualno tudi sam s svojimi ministri stopi v vlado, je Wirth odgovoril, da se o tem ni še ničesar sklepalo in da se o tem zaenkrat sploh ne da povedati ničesar pozitivnega. Zaenkrat se zdi, da je velika večina centruma za to, da stranka ne vstopi v vlado, ampak da zavzema v parlamentu napram njej vsakokrat tisto stališče, ki odgovarja interesu države in strankinim načelom. Večini se zdi edino oportuno, da se tolerira izrecno prezidialna vlada, v kateri bi Hitler imel samo del njemu pripadajoče odgovornosti.

Hitlerjevci kričijo: Vse ali nič

Večina narodno-socialistične stranke, ki se zaveda, da se stranka že nagiba k zatonu in da sama iz lastnih moči ne more doseči, kar želi, je zaradi rezerviranega stališča vlade zelo ogorčena. »Mi nečemo,« pravi glavno glasilo stranke »Angriff«, »nepolitične vlade, ampak zahtevamo, da se nam prepusti odločujoči vpliv v tej vladi in takak pozicija, kakršna ne gre nobeni drugi stranki. Če se nam ne bo ugodilo v tem smislu, da premoč v Nemčiji pripade nam, potem bomo napovedali vladi boj do konca.«

Vlada grozi z brutalnimi sredstvi proti terorju

Kancler von Papen, ki se je vrnul 8. t. m. v Berlin, je napovedal za torek, 9. t. m., sejo ministrskega sveta. Von Papen je izjavil, da terorja ne bo več trpel in da ne bo izbiral sredstev, da ga potlači. Govori se, da se bo na današnjem ministrskem svetu sklenilo, da se uvedejo specialna sodišča zoper teroriste, ki bodo lahko izrekli tudi smrtno kazen. Von Papen je celo rekel, da se bo poslužil, če treba, »brutalnih sredstev«.

Iz te izjave kanclerja sklepajo, da hoče vlada, ki je dozdaj terorizem več ali manj tolerirala, pokazati narodnim socialistom pest, da bi postali mehkejši. Pravijo, da Hindenburg absolutno odklanja Hitlerja kot državnega kanclerja in da jim tudi ne bo žrtvoval ne Papena, ne Gayla ne Neuratha, ampak da jim je pripravljen dati tri, kvečjemu štiri resore.

Stvar se bo odločila v par dneh. Odločilni raz-

govori med državnim predsednikom Hindenburgom in voditeljem narodnih socialistov Hitlerjem se začne v sredo, 10. t. m.

Hitlerjevci nadaljujejo z atentati

Bratislava, 9. avgusta. tg. V majhni vasi Pipper pri Górlitzu so preteklo noč narodni socialisti brez besede ustrelili 51 letnega delavca, pristasa Reichsbannerja Hofmanna, očeta štirih nepreskrbljenih otrok. V Reichenbachu v Slezijski pa se je ponesrečil narodni socialist, ki je vrgel ročno granato proti socialno-demokratičnemu uredniku, pa je granata eksplodirala prehitro in ubila njega samega. V industrijskih krajih gornje Slezijske je bilo danes več napadov z ročnimi granatami. V Gleiwitzu je bila poškodovana hiša nekega komunističnega občinskega svetnika. v Hindenburgu je bila poškodovana neka židovska trgovina in urad mednarodne delavske pomoči, v Hirschbergu pa mestni društveni dom. V Stettinu je bila vržena bomba v založništvo social-demokratičnega lista »Volksbote«. Razbite so bile vse šipe založništva in šipe na sosednjih hišah. To je bil že drugi atentat na ta list.

Berlin, 9. avg. ž. »Berliner Tageblatt« javlja iz Kölna, da je policija včeraj izvršila hišne preiskave pri nekaterih trgovcih z orožjem in zaplenila pri tem 600 revolverjev in nekoliko tisoč ostrih nabojev, katere količine orožja niso bile oblastvom javljene, kakor to predpisuje zakon. Orožje je bilo vtihotapljeno iz Belgije. List trdi, da je bilo to orožje pripravljeno za narodno-socialistične bojne organizacije.

Uvedba izjemnih sodišč

Berlin, 9. avgusta. tg. Danes opoldne se je sestel nemški državni kabinet, ki se ves čas posvetuje o potrebnih zasilnih naredbah proti političnemu terorju. Ministrski svet ni zbran polnoštevilno, ker se vojni minister general Schleicher udeležuje pomorskih manevrov in bo došel v Berlin šele proti večeru. Kabinetu sta bila predložena načrta za 2 zasilni naredbi: glede uvedbe izjemnih sodišč in glede poostitve kazenskih določb. Izjemna sodišča bi se imela postaviti povsod v državi tam, kjer se terorski akti ponavljajo pogostje. Organizacija teh izjemnih sodišč je misljena tako, da bodo ta sodišča odločala v hitrem postopku brez preiskave in brez posvetovanja. Dovoljeno bo samo sredstvo revizije. Ta naredba o izjemnih sodiščih se bo morda razglasila že nočoj. Naredba o poostitvi kazenskih določb pa se bo izdala šele potem, ko se vrne državni predsednik iz Neudecka. Ta naredba grozi s smrtno kaznijo za teroristične akte, tudi če pri tem ni bilo smrtnih žrtev, dalje pri vstaji in veleizdaji. Smrtna kazen grozi tudi onim, ki pri zoročinskih zbiranjih nedovoljeno nosijo orožje.

Med tem pa postopa policija v vzhodni Prusiji ostreje. Nenadno je izvršila razne hišne preiskave in zaplenila strelno in drugo orožje, njih lastnike pa prijel. Ne samo iz vzhodne Prusije, temveč tudi iz Pomorjanskega in Braniborskega prihajajo vesti o zbiranju narodno-socialističnih napadalnih oddelkov. Berlinski policijski predsednik je zato odredil, da se v Berlinu v okolici vladnih poslopih policijski stražniki bili oboroženi s karabinkami. To odredbo pa so potem kmalu ukinili.

Predsednik republike Hindenburg bo došel v Berlin jutri zjutraj in takoj sprejel državnega kanclerja, ki mu bo poročal o svojih namerah glede izprememb v vladi in ga prosil za pooblastilo, da sme začeti pogajanja z osebnostmi, ki bi prišle pri tem v postev.

Manever Amerike z brisanjem dolgov

Kaj tiči v ozadju Borahove akcije

London, 9. avg. ž. V tukajšnjih političnih krogih zasledujejo z velikim zanimanjem akcijo senatorja Boraha za svetovno gospodarsko konferenco. Smatra se, da je ta njegova akcija spreden manever, da se omogoči ameriški vladi prevzeti iniciativo za revizijo, oziroma likvidacijo vojnih dolgov. Še pred nekaj tedni bi bila ta akcija padla na zelo neugodna tla in bi bila izzvala vihar ogorčenja v ameriškem kongresu in v javnosti. Ker pa je Borah, bivši najgorečnejši nasprotnik revizije vojnih dolgov, postal nenadoma zagovornik ne samo revizije, ampak celo brisanja vojnih zahtev, bo sedaj ameriški kongres moral opustiti svoje stališče v tem vprašanju, kar bo dalo vladi možnost rešiti vprašanje vojnih dolgov na način, kakor so bivši zavezniki v Evropi rešili vprašanje nemških reparacij.

V New Portu zboruje pravkar ameriški odbor za mednarodno sodelovanje. V tem odboru dela več senatorjev, finančnih magnatov in znanih političnih in kulturnih delavcev. Senator Borah, neumoren v svoji novi vlogi borilca za brisanje vojnih dolgov, je izkoristil tudi to priliko, da popularizira svojo tezo, naj vprašanje vojnih dolgov reši svetovna gospodarska konferenca in sicer tako, da se to vprašanje, ki bi bilo po prejšnji volji ameriške vlade izključeno, vendar stavi na dnevni red. Senator Borah je poslal omenjenemu odboru za

mednarodno sodelovanje brzojavko, v kateri podarja, da sedaj niso več na mestu moratoriji, kateri ne prinašajo nobenih uspehov. Prav tako malo uspehov bi prinesla revizija mednarodnih obvez, izvršena na podlagi plačilne kapacitete posameznih držav. Prvi kakor drugi korak in vsaka tretja kombinacija, ki bi bazirala na tem, ne more oživeti mednarodne trgovine. Danes je treba edino resno misliti na splošno gospodarsko obnovo, kar se bo doseglo če se bo delalo po programu, ki bi se počel z vsemi povojnimi problemi. Treba je torej rešiti istočasno vprašanje vojnih dolgov, reparacij in razorožitve in stabilizirati vrednost srebra za trgovino z vzhodom. Z drugimi besedami: Revizija ali brisanje vojnih dolgov je samo del velikega programa splošne obnove, ki bo dal Združenim državam garancije, da bo dobila namerstvo vojnih zahtev, katerih se odreče, druga koristna nadomestila.

Nov bolgarski poslanik v Belgradu

Belgrad, 9. avgusta. I. Iz krogov zunanjega ministarstva poročajo, da bo v najkrajšem času imenovan nov bolgarski poslanik na našem dvoru. Govorijo, da je bolgarska vlada prošla za agremeneto za dosedanega bolgarskega poslanika v Bukareštu Kasim Ivanov, ki je eden najodličnejših diplomatov sodobne Bolgarije.

Regulativne hranilnice

V našem denarstvu igrajo odlično vlogo regulativne hranilnice, ki so tudi najstarejši denarni zavodi na našem ozemlju, ki izvajamo zasebne banke, ki pa še niso imele toliko značaja bank. Vseskozi do svetovne vojne se je poslovanje regulativnih hranilnic gibalo v mejah, ki so bile danes s skoro stoletno tradicijo. Dokler niso prišle druge, so bile regulativne hranilnice najvažnejša skupina denarstva. Z velikim razvojem zadružništva je sicer regulativnim hranilnicam bilo mnogo odvzeto, toda vkljub vsemu niso izgubile vodilnega položaja v mestnem kreditnem gospodarstvu. Tudi zlasti po vojni nastajajoče banke niso odvzele regulativnim hranilnicam njih važnih funkcij, ker je bil bančni kredit bolj spekulativnega značaja. Regulativne hranilnice same pa so se začele modernizirati in skušale tekmovati v inflacijskih letih po svetovni vojni z bankami, katerim so sledile tudi nekatere velike zadruge, ki so postajale vedno bolj banke, ne samo po činu svojega poslovanja, po veličini kapitala, s katerimi so delale, ampak že celo po duhu, ki je bil odločen za njih poslovanje, odnosno so šle proč od pravil.

Danes so zbrale zadruge največ narodnih kapitalov, katerim pa sledi takoj regulativne hranilnice. Skoro eno milijardo in četrť Din so zbrale hranilnih vlog na knjižice in tekoče račune, slednje so uvedle šele po vojni. Zato je treba tudi paziti, kako regulativne hranilnice upravljajo tu naš denar, ki je plod težkega dela desetstisočev našega mestnega in kmetijskega prebivalstva. Zlasti je treba zahtevati od regulativnih hranilnic, da se zavedajo, kako veliko odgovornost nosijo pred vlado, saj imajo privilegije, garancije, ki jih drugi denarni zavodi nimajo in da jih zato gotovo vrste vlagateljev favorizirajo. Zlasti je treba paziti na dobro vodstvo v našem denarstvu sedaj, ko previjamo tako težke čase in se kaj lahko delajo neupravičene sodbe o naši denarni organizaciji.

Kakor pri ostalih panogah gospodarstva je zahtevati čim večje kontrole javnosti nad poslovanjem denarnih zavodov. Najbolj je še izvedena kontrola pri naših zadrukah z neomejeno zavezo, kjer je zaradi načina poslovanja mogoča kontrola, katero izvršujejo tudi še zadružne zveze kot uradni revizijski organi. Pri bankah so odločilni upravni sveti in interesi delničarjev. Na drugi strani pa postaja zakonodaja za denarstvo vedno bolj odločilen faktor, ker je naravno dano stremenje, da naj država sodeluje v gospodarstvu, zlasti tedaj, če gre za ureditev socialnih razmer, pri katerih ima naravno kapital svoje kapitalistične brezobzirne cilje: Cim večji dobiček.

Pri regulativnih hranilnicah služijo čisti dobički predvsem za okrepitev rezervnih skladov, kar je razumljivo. Sicer njih poslovna politika ni vodena po izključni želji do dobička, čeprav je to gotovo cilj vrhunske pridobitnega podjetja, med katere spadajo tudi regulativne hranilnice. Odločilni so pa tudi drugi vplivi, katerih kvarnost je pokazala povojna praksa v poslovanju regulativnih hranilnic. To so bili predvsem politični vplivi, ki so šli včasih odločno predaleč. Javni denar, ki je bil zbran v regulativnih hranilnicah, gotovo ni šel za cilje, ki so jih včasih postavile uprave regulativnih hranilnic. Kdor upravlja javni denar, se mora zavedati svoje velike moralne in materialne odgovornosti. O moralni odgovornosti se da govoriti, toda brez sredstev za preprečenje in kazni moral na odgovornost kaj malo zaleže v

današnjih časih, ko so moralna čuvstva v gospodarskem življenju zelo neznana količina. Zato bi bilo treba pri ureditvi poslovanja regulativnih hranilnic podati take zakonske smernice, ki bi določale tudi materialno odgovornost za voditelje denarnih zavodov.

Kontrola nad poslovanjem regulativnih hranilnic bi morala biti vodena po gospodarskih načelih z ozirom na javne interese, katere pa je treba prav razumeti. Seveda nadzorstvena oblast ne sme iti tako daleč, da bi silila regulativne hranilnice v transakcije, ki so nasprotno duhu in besedi pravil in regulativne. Nadzorstvene oblasti morajo skrbeti za izvrševanje predpisov, ne pa da navajajo zavode v transakcije, katerih dobičkanost je škodljiva ali pa celo protivna narodnim gospodarskim načelom. To poudarjamo za to, da se ne bi moglo kdaj kaj takega pripetiti.

Ta splošna razmotritvenja so nam prišla v pero zaradi vesti, da namerava Mestna hranilnica ljubljanska predložiti ljubljanskemu občinskemu svetu izpremembo pravil za svoje poslovanje. Ker je mestna hranilnica naša največja regulativna hranilnica in obseg eden največjih denarnih zavodov, ne samo v Ljubljani, ampak v vsej državi, bodo gotovo njena izpremenjena pravila merodajna tudi za druge regulativne hranilnice. Zato opozarjamo na potrebo, ki so se pokazale v poslovanju naših regulativnih hranilnic.

Predvsem se je pokazala za neumestno praksa kupovanja delnic kreditnih in industrijskih podjetij. Nakup takih delnic ne odgovarja bistvu naložb regulativnih hranilnic. Poleg tega pa so imele nekatere regulativne hranilnice že slabe izkušnje s prevzemom delnic. Zato naj tu nadzorstvena oblast postopa rigorozno, izjeme naj ne bodo dovoljene. Predlogi, ki jih je naš list objavil posebno glede statuta mestne hranilnice ljubljanske, imajo namen izločiti vse škodljive vplive iz vodstva poslov in postaviti poslovanje na novo podlago. Zdi se nam pa potrebno poudariti, da je vprašanje regulativnih hranilnic sedaj zelo aktualno. Dobre strani poslovnega načina so razvidne v dobrih gospodarskih časih, slabe pa prihajajo na dan v krizah.

Sploh je koristno, če se določijo prava navodila za aktivne posle regulativnih hranilnic. Cim prejšnje ureditve čaka vprašanje naložb pri drugih denarnih zavodih. Tudi tu imajo regulativne hranilnice slabe izkušnje, ki so jih stale milijone iz rezervnih skladov in dobičkov. Ne zadostuje samo običajno vodstvo poslov, biti je treba še opreznosti, ker gre za upravo javnega denarja. Tudi glede kreditiranja dolžnikov bo treba uvesti podgoma drugačno prakso. Vsak posojilodajalec bo moral vedeti, kako nevarno so veliki dolžniki, katerih breme postane preveliko in končno padejo v breme posojilodajalca, ki mora še doplačevati, če hoče vzdržati podjetje in dobiti kaj posojila nazaj. Nismo načelno proti industrijskemu kreditu, toda zanj naj bodo banke, ne pa regulativne hranilnice.

Končno se par besed o največjem dolžniku regulativnih hranilnic: njih garantih. To so predvsem mestne občine. V zadnjih časih sicer v podeljevanju komunalnega kredita predstavlja resnega konkurenta Državna hipotekarna banka, vendar so reg. hranilnice še vedno važni kreditni viri za banovino in občino. V tem razmerju dolžnikov to reg. hranilnic bi bilo treba postaviti natančne norme, ki bi preprečevale kakršnekoli slabe posledice zadolžitve samouprav pri reg. hranilnicah.

Pogoji za odpis zemljiškega davka

Belgrad, 9. avgusta. AA. V zadnjem času so se pojavile razne elementarne nesreče, kakor toča in rastlinske bolezni, ki prizadevajo posevkom veliko škodo. Glede na to se opozarjajo kmetje (davčni obvezanci), da lahko dobe za vso škodo, ki jo trpe od elementarne nesreče, po čl. 12 zak. o neposrednih davkih, odpis zemljiškega davka v razmerju s škodo, če je na žetvi več škode kakor btrina.

Pogoji za določeno odpisa zemljiškega davka zaradi elementarne nesreče so navedeni v uredbi o odpisu davka zaradi elementarne nesreče štev. 137.065 z dne 29. oktobra 1928. Po tej uredbi imajo davčni obvezanci pravico do odpisa davka zaradi elementarne nesreče tedaj, če trpe škodo:

1. od ognja, vode, toče, poljskih miši, koblic, in kadar je škoda prizadejana bodisi samo nekaterim parcelam zemljišča ali pa cele kraje.

2. od mraza, viharjev, orkanov, velike suše, hroščev, rastlinskih raka, mrčesa in drugih zajedavcev ter vseh rastlinskih bolezni, toda samo tedaj, če je škoda prizadejana ne samo posameznim parcelam, nego celemu kraju.

Da se davčnim obvezancem prečeni škoda in odpis zemljiški davek v razmerju s škodo, mora vsak davčni obvezanec predložiti posebno pismo prijavo, in sicer v tistih občinah, kjer je katastracija že izvršena, pristojni katastrski upravi, v onih občinah, kjer še ni, pa pristojni davčni upravi.

Prijava mora obsežati ime občine, število parcel, ki so trpele škodo, vrsto posevka, vrsto poškodovanega posevka, velikost škode, dan, kdaj se je škoda zgodila, in rodbinsko in krstno ime prijavnika.

Prijava ni podvržena nikaki taksi.

Če je elementarno škodo napravil mraz, vihar, orkan, velika suša, hrošči, zajedavci in rastlinske bolezni, lahko pismo prijavo predloži davčni obvezanec vsak zase, ali pa skupaj; lahko pa jo predloži tudi občinska oblast sama z uveljavljenimi goričnimi podatki.

Če ima davčni obvezanec zemljišča v več občinah, v katerih je doživel elementarno škodo, mora predložiti pismo prijavo za vsako občino posebej. Rok za predložitev pismenih prijav je za škodo, ki jo poljedelci trpi od ognja, toče, poljskih miši, rastlinskih uši, koblic, viharja, orkana, hroščev in zajedavcev, največ 8 dni po opaženi škodi, za škodo od povodnjih 8 dni, računajoč od tistega dne, ko je bilo najvišje vodno stanje, za škodo od velike suše pa 15 dni pred začetkom žetve.

temelj za odpis davkov, če iz kakršnega razloga državna komisija ne bi mogla pravčasno priti, da sama na licu mesta ugotovi velikost škode.

Prijave, poslane sresnim načelstvom in vsem drugim oblastvom razen davčnim in katastrskim upravam, ne pridejo v poštev pri odpisu davka.

Trgovinska pogajanja z Grčijo

Belgrad, 9. avgusta. I. Z. merodajnega mesta javljajo, da so se pogajanja za sklenitev nove trgovinske pogodbe med Jugoslavijo in Grčijo že pričela v Atenah. Jugoslovanska delegacija, kateri načeljuje načelnik trgovinskega ministrstva g. dr. Pilja, je odpotovala v Atene, da stopi v stik z grško delegacijo, ki ima zbran že ves material, tako da se bodo pogajanja lahko takoj pričela v polnem obsegu. Nova trgovinska pogodba z Grčijo je potrebna, ker sedanja ne odgovarja več zahtevam časa. Tako se morajo popolnoma spremeniti postavke za izvoz našega sadja in našega sladkorja ter se mora posvetiti velika pozornost izvozu našega lesa. Grčija pa zahteva spremembo v tarifnih postavkah za vino in suho sadje.

Pritisk na Bolivijo

Newyork, 9. avg. tg. Odbor nevravnih držav, ki je pred kratkim poslal vladama Bolivije in Paragvaja noto, da ne bo priznal nobenih nasilnih sprememb na ozemlju Gran Chaco, je poslal novo noto Boliviji, da ustavi sovražnosti najpozneje do srede jutraj. Odbor je dobil namreč poročilo paragvajske vlade, da so bolivijske čete zopet zavzele utrdbo Lopez, kar pa Bolivija zanika.

Revizija Callmettovega procesa?

Berlin, 9. avgusta. tg. Zastopniki obsojencev v Callmettovem procesu so vložili nenavadno revizijo proti obsodbi svojih klijentov. V revizijskem spisu izrekajo sumnjo, da je bil predsednik sodnega senata Wibel duševno bolan že med razpravo, da torej sodišče ni bilo zastopano v redu in da se mora torej stvar razpravljati še enkrat.

Vesti z olimpijade

Los Angeles, 9. avgusta. AA. Včeraj sta se vršili waterpolski tekmi med Nemčijo in Brazilijo in tekma v hokeju med Japonsko in USA. Nemčija je zmagala nad Brazilijo 7:3. Japonska pa je premagala USA 9:2.

Waterpolska tekma med Madžarsko in Japonsko se je končala z gladko zmago madžarskega moštva, ki je osemnajstkrat streljalo japonsko mrežo.

Pri plavanju na 100 metrov je zmagala zastopnica USA Ellen Madison, ki je že prej postavila deset rekordov v plavanju. Ellen Madison je prispela za samo 61 cm prej na cilj kakor zastopnica Holandije.

Los Angeles, 9. avgusta. AA. Pri umetnem skakanju s trambulina je dosegel prvo mesto American Galatin s 161 točkami.

Sprememba Stalinovega kurza?

V pričakovanju političnih sprememb

Pariz, 9. avgusta. ž. Gospodarski list »L'Information« potrdjuje vest, ki so jo objavili poljski listi, po kateri je političen in gospodarski položaj v sovjetski Rusiji resen in da je radi tega prišlo med prvaki v Kremlju do nasprotij. Nesporazumljenja so radi tega, ker se v petletnem načrtu ni doseglo to, kar se je hotelo in ker je letošnja žetev prinesla samo tretjino pričakovanih proizvodov. Zaradi tega je opozicija poslala silno močna in zahteva vrnitev k metodam, ki jih je postavil Lenin, t. j. k decentralizaciji industrije. Nekateri zahtevajo tudi olajšave za svobodno trgovino. Opozicija ima posebno pristaše v vojnihi krogih, ki zahtevajo spremembo Stalinovega kurza.

Ker je Stalin težko bolan, ima opozicija svobodne roke. Potemtakem se sme pričakovati, da bo prišlo v sovjetski Rusiji v kratkem do znatnih političnih sprememb.

Varšava, 9. avgusta. tg. S poljsko-ruske meje se poroča, da sovjetske oblasti izpraznjujejo mejni pas v širini 20 km. Tako zažigajo vsa poslopja, ki niso potrebna za mejne straže. S tem nameravajo preprečiti številne pobege čez mejo. Na Poljskem se smatra, da se ta nova odredba sovjetskih oblasti lahko tolmači s tem, da vlada sedaj v Rusiji gleda notranje politike posebno velika napetost, o čemer se čujejo najrazličnejše senzacionalne govorice.

G. Rape o g. Barletu

Belgrad, 9. avgusta. I. Narodna skupščina se je danes popoldne sestala k redni seji. Predno je prišla k dnevnemu redu, je poslušala poročilo verifikacijskega odbora o ostavki dr. Šibenika in župnika Janka Barleta. Verifikacijski odbor je poročal, da sprejme ostavko omenjenih poslancev. K ostavki župnika Barleta se je javil poslanec dr. Stanko Rape, ki je imel sledeči govor:

»Gospodje narodni poslanci! Čast mi je v imenu svojih kolegov senatorjev in narodnih poslancev iz dravske banovine izjaviti k poročilu verifikacijskega odbora sledeče: Ker je nemogoče, da formalno odločujemo proti poročilu verifikacijskega odbora glede ostavke našega tovariša Barleta, izjavljamo, da hočemo glasovati za to, da se njegova ostavka sprejme, toda prosim, naj mi bo dovoljeno, da povem preje gospodom narodnim poslancem, kako je prišlo do te ostavke.

Odkar je naš narod začel politično življenje, so vedno sodelovali, celo večkrat stali na čelu političnega življenja v Sloveniji katoliški duhovniki. Vso to dolgo dobo se nikoli ni pojavilo vprašanje, ali je to v skladu s svetim poklicem, ki ga vršijo duhovniki, ampak se je od strani cerkvenih oblasti gledalo samo na to, da politično delovanje kolikor mogoče podpirajo in akreditirajo med narodom. Dobro se še spominjam časov v stari Avstriji, ko je lahko katoliški duhovnik neovirano delal za črno-rumeno zastavo, pa tudi v osvobodjeni domovini imamo nešteto primerov, da cerkvena oblast nikdar ni preprečevala svojim duhovnikom, udeleževati se političnega dela in tvoriti najodličnejši in najglavnejši del politične stranke. Šele sedaj, ko se je začelo čutili, da bi lahko duhovniki pripadali strankam, ki niso samo verske in plemenske, ampak da obstajajo lahko tudi narodno orientirani duhovniki, ki to odkrito priznavajo, da želijo sodelovati z vsemi državljani, ki hočejo dobro državi in narodu in ki zaradi tega želijo stopiti v vrste svojih prejšnjih političnih nasprotnikov, šele sedaj, gospodje narodni poslanci, se je naenkrat odprlo vprašanje, ali more to cerkvena oblast odobriti ali ne. V času, ko so bile razpuščene politične stranke in ko se je ustvarila nacionalna fronta, je vstopilo v naše vrste tudi duhovništvo, med njimi kot najmočnejša osebnost naš tovariš Barle. Odkrito, iskreno in pošteno, kakor je vedno bil, je prosil pristojno cerkveno oblast, da mu dovoli kandidaturu za delo v parlamentu, in cerkvena oblast mu je to po daljšem oklevanju tudi dovolila. Ves srečen, da je prišlo do sporazuma, je nekoč vzkliknil: »Poglejte, bratje, moje sivo glavo. Doslej sem služil Bogu in samo Bogu, toda sedaj na koncu svojega življenja sem začutil, da bi ne mogel v miru umreti, ne da bi dal svojemu narodu vse, kar mu lahko še dam.

Svojo ljubezen, svoje znanje in svoje izkustvo, katero sem nabral v dolgi dobi svojega življenja, vse to moram sedaj prinesiti v korist našega naroda, in ravno iz teh razlogov sodelujem danes z vsemi ljudmi, ki ljubijo svojega kralja in svojo državo.« Krasno je bilo njegovo navdušenje in krasna je bila njegova ljubezen za to našo zemljo, to ste lahko sami razbrali iz njegovih govorov za časa adrese debate in v poznejših razpravah v prostorih te narodne skupščine.

Med tem ko je delal in širil ljubezen, so njegovi sovražniki z vsemi sredstvi skušali moralno rušiti. Njegova cerkev, kjer je bil župnik, je bila čestokrat pokrita z letaki, v katerih so ga nazivali odpadnika katoliške Cerkve, izdajalca slovenskega naroda in njegove samostojnosti, janičarja itd. Toda on je vse to dobro vedel, je kljub temu pridigoval ljubezen in slovo ter klical na borbo za državo in narod. Kot njegov tovariš sem večkrat prepotoval z njim njegov volivni okraj, spremljal sem ga na njegovih zborovanjih in bil sem priča njegovega pravičnega in požrtvovalnega dela. Prišlo je tudi do nesrečnega dogodka v Šenturju, kjer je imel veliko politično zborovanje, ko so ga med njegovim govorom začeli napadati s kamenjem. Mesto da bi se bil ustrašil, je tedaj vzkliknil: »Bratje, prišel sem k vam, da pred vami položim račun o svojem delu kot vaš poslanec. Pripravljen sem, da to delo tudi nadaljujem, toda vi me sedaj

poslušajte in šele, ko boste prišli do prepričanja, da ne delam pravilno, potem me ubijte.« Šel je na Golgato, čeprav je bil samo kratko dobo poslanec. Najhuje pa je čutil udarec od strani cerkvene oblasti, katerega mu je kandidatura sicer odobrila in ki se je na koncu koncev odločila, poslužiti se vseh sredstev, ki so ji na razpolago, da ga odstrani, čeprav bi imela dolžnost, da isto napravi v prvi vrsti z onimi, ki so namesto ljubezni sejali med narodom preprič in strankarstvo. Dočim so od Barleta zahtevali, da poda ostavko in da zapusti politično polje zato, ker je pridigoval ljubezen in delo za državo in kralja, niso v ničemer preprečevali one, ki so zastrupljali razpoloženje med narodom in ki so vzklikali: »Živela republika!«, v katerih prisotnosti se je brez njihovega protesta lahko vzklikalo: »Dol s kraljem!« in »Dol Jugoslavija!«.

Ko je vse to doživel, je prišel k meni in mi pokazal pismo cerkvene oblasti, ter me obvestil, da je sklenil podati ostavko na svoj mandat. Prosil sem ga, naj tega nikar ne napravi. Isto so storili tudi ostali moji tovariši, toda župnik Barle je ostal neomajno pri svojem sklepu.

Gospodje narodni poslanci, naj mi bo dovoljeno, da javno tu pred pričami ugotovim, da je naš tovariš Barle podal ostavko radi tega, ker je cerkvena oblast proti njemu uporabljala sredstva, katerih ni nikdar uporabljala proti duhovnikom, pripadnikom in celo voditeljem političnih strank, ampak je to prvič napravila pri tovarišu Barletu, ki je hotel svoj narod pripeljati do soglasnosti, enodušnosti in ki je hotel pomagati državi v današnjih težkih časih. Sprejememo, gospodje, sklep verifikacijskega odbora in njegovo ostavko, ker je sam tako hotel. Toda naj bo uverjen, da smo vsi njegovi kolegi revoluirani s postopanjem cerkvenih oblasti in da smo pripravljeni, da ga v njegovem nadaljnjem delu, ki ga ne bo prekinil v korist kralja in državi, podpiramo z vsemi svojimi silami.

Potem je narodna skupščina sprejela demisijsko, po kateri je prišla na dnevni red razprava o zakonskem predlogu o kovanju novih 50dinarskih srebrnikov in o zakonskem predlogu o davku na poslovni promet. Po daljši debati je narodna skupščina oba predloga sprejela. Proti je glasovalo 19 poslancev.

Senat je zboroval danes popoldne in postavil na dnevni red zakonski predlog o obmejnih četah.

Pojasnila prodajalcem tobaka

Belgrad, 9. avgusta. AA. Glede na neenotno tolmačenje besedila čl. 8 odstavka 2 zakona o drž. monopolih s strani nekaterih občin in na podlagi čl. 6—10 zakona o organizaciji finančne uprave je dal finančni minister tole pojasnilo:

Po čl. 8 odst. 2 zakona o drž. monopolih prodajalci tobaka na drobno ne plačajo samoupravne takse na maloprodajalske tablice, ki jih je izdala monopolna uprava.

Zato občinska telesa nimajo pravice ne predpisati ne pobirati občinsko takso na maloprodajalske tablice, ker ne gre te tablice tretirati kot označbe za trdke v zmislu določil trgovskega zakona — tem manj, ker so maloprodajalci oproščeni ne samo samoupravnih, nego tudi državnih taks na vse monopolne predmete, in so zato po omenjenih zakonskih določilih oproščeni tudi občinskih dajatev na te tablice.

Čeprav te tablice res služijo kot neka označba trdke, se vendarle ne smejo obremeniti z nikakimi državnimi davki.

To pojasnilo pošlje finančni minister vsem kr. banskim upravam, ki bodo poskrbele, da se bodo občine po njem ravnale.

Dunajska vremenska napoved: Večinoma jasno in toplo.

Zagrebska vremenska napoved: Pretežno jasno, oblačnost se veča, toplo in stalno vreme.

ZAHVALA

OB NENADOMESTLJIVI IZGUBI NASE LJUBLJENE

ANE

SE VSEM, KI SO NAM KAKORKOLI, BODISI PISMENO ALI USTNO, IZKAZALI SVOJE SOČUTJE, NAJISKRENEJŠE ZAHVALJUJEMO. POSEBNO PA SE MORAMO ZAHVALITI VSEM ONIM, KI SO NAŠO LJUBLJENO OBSULI Z OBILICO CVETJA IN VENCEV TER JI S TEM V OBLINI MERI IZPOLNILI NJENO ZADNJO ŽELJO, PRAV TAKO PA TUDI VSEM, KI SO JO SPREMILI NA NJENI ZADNJI POTI. ZLASTI SE ZAHVALJUJEMO Č. G. DR. P. ROMANU TOMINCU ZA IZREDNO SKRB, KI JO JE POSVETIL NAŠI ANI, DA JE VSA UDANA IN POTOLAŽENA MIRNO IN LAHKO ZAPUSTILA TO DOLINO SOLZ, DALJE G. DR. PRODANU, KI JE POLEG SVOJE VEŠČE ZDRAVNIŠKE POMOCI POKAZAL TUDI SVOJE TOPLO ČLOVEŠKO SRCE IN SE G. DR. SPOMNU, KI GA JE V ZDRAVNIŠKIH DOLŽNOSTIH VESTNO IN NADVSE LJEBEZNIVO NADOMESTOVAL. NAŠA ISKRENA ZAHVALA TUDI GG. PEVCEM IN SLOH VSEM, KI SO SE PRI TEJ PRILIKI KAKORKOLI SPOMNILI NASE BLAGOPOKOJNICE. — VSEM BOG POVRNI!

LJUBLJANA, DNE 9. AVGUSTA 1932.

RODBINA MESARJEVA